

IZMAINĀS TIEŠSAISTES TIRDZNIECĪBĀ

IEVA ANDERSONE,

ZAB “SORAINEN” partnere,
zvērināta advokāte

LŪCIJA STRAUTA,

ZAB “SORAINEN” jurista
palidze

Kas jauns tiešsaistes
starpniecības platformu
uzraudzībā, un ko
mainīs topošie grozījumi
Informācijas sabiedrības
pakalpojumu likumā?

Teirkšanās internetā ir mūsdienu realitāte, kas īpaši populāra kļuva, sākoties Covid-19 pandēmijai, norādīts informācijā, ko sniegusi Eiropas Komisijas pārstāvniecība Latvijā. To ievērojamī veicināja arī ārkārtējās situācijas izsludināšana un dažādi ierobežojumi, lai iepirktos klātienē. Tādēļ arvien vairāk uzņēmumu un komersantu vēlas sasniegt pircējus tiešsaistē. Lielam uzņēmumam, iespējams, veiksmīgākais risinājums ir izveidot savu interneta veikalvu. Taču vairumam mazo un vidējo uzņēmumu to darīt nebūtu izdevīgi, tādēļ tiem patērētāju ir ērtāk sasniegt, izmantojot dažadas tiešsaistes starpniecības platformas (*marketplace*). Pasaulē ir populāras tādas platformas kā “Amazon”, “Ebay”, “Etsy”, “Asos”, “Alibaba” u.c. Latvijā šādas platformas ir, piemēram, “Pērkam Kopa”, “Bīlešu Serviss” u.c. Platformas sniedz ievērojamus ieguvumus patērētājiem un rada jaunas iespējas uzņēmumiem un tirgotājiem.

Tomēr komersantu un saimnieciskās darbības veicēju atkarība no tiešsaistes platformu starpniecības pakalpojumu sniedzējiem rada draudus, ka tiešsaistes platformu pakalpojumu sniedzēji var vienpusēji noteikt tirdzniecības noteikumus un rīkoties pretēji godīgai darījumu praksei, pret ko komersanti pašu spēkiem nevar nodrošināt efektīvu aizsardzību. Lai novērstu šādu nevienlīdzību, Eiropas Savienības (ES) ietvaros pieņems jauns regulējums, kā rezultātā 2021. gada 1. janvārī stājās spēkā Informācijas sabiedrības pakalpojumu likuma (Likums) jaunie grozījumi.

GROZĪJUMU MĒRKIS

ES ietvaros no 2019. gada 20. jūlija ir spēkā regula 2019/1150 par taisnīguma un pārredzamības veicināšanu

komerciāļajiem lietotājiem paredzētos tiešsaistes starpniecības pakalpojumos (Regula). Tās mērķis ir nodrošināt, ka tiešsaistes starpniecības pakalpojumu komerciāļajiem lietotājiem (t.i., uzņēmumiem, kas pārdod preci, izmantojot platformu) nodrošināta pienācīga pārredzamība, taisnīgums un efektīvi tiesiskās aizsardzības līdzekļi. Regulā noteiktas prasības, kas jāievēro tiešsaistes starpniecības platformu pakalpojumu sniedzējiem, tostarp paredzēts, ka lietošanas noteikumiem jābūt viegli pieejamiem un tajos jābūt izklāstītiem apstākļiem, kas ietekmē pakalpojumu redzamību, izvietojumu platformā u.c.

Īstenot un ieviest Regulu iespējams, izveidojot nacionāla līmeņa uzraugu un nacionālā līmenī pieejamu strīdu risināšanas mehānismu. Lai to nodrošinātu, Likuma tvērums paplašināts ar mērķi pārraudzīt arī tiešsaistes starpniecības platformu pakalpojumu sniedzēju piedāvāto līgumattiecību noteikumus.

Jaunie grozījumi Likumā sagatavoti, lai nodrošinātu komerciālo un korporatīvo tīmekļvietu lietotāju tiesību aizsardzības mehānismu. Likumā paredzēts izveidot īpašu reģistru un noteikt reģistrēšanas procedūru, kā arī piešķirt jaunas pilnvaras Patērētāju tiesību aizsardzības centram (PTAC) kā uzraugošajai institūcijai.

LIKUMA TVĒRUMS UN PIEMĒROŠANA

Pirmkārt, ar grozījumiem papildināts informācijas sabiedrības pakalpojumu tvērums, tiešsaistes starpniecības platformu pakalpojumus ietverot kā vienu no starpnieku pakalpojumu veidiem.

Atbilstoši Regulai tiešsaistes starpniecības platformu pakalpojumu sniedzējs ir tiešsaistes vai lietojumprogrammu tirdzniecības vietas un sociālie mediji, kā arī tiešsaistes meklētājprogrammas, kas sniedz pakalpojumus ES reģistrētiem komersantiem. Savukārt komersanti šīs platformas izmanto, lai piedāvātu preces un pakalpojumus ES patērētajiem. Tiešsaistes platformu pakalpojumi, kas tieši neiejaucas komersanta un patērētāja attiecībās, neietilpst Regulas tvērumā, piemēram, starpnieki, kas darbojas tikai starp uzņēmumiem, kā arī tiešsaistes tirdzniecība, kur pārdod produktus bez starpniekiem, tostarp pārtikas preču e-veikali vai zīmolu mazumtirgotāji.

Tiešsaistes starpniecības platformu pakalpojumu komerciālais lietotājs ir gan privātpersona, kas rīkojas savas komerciālās vai profesionālās darbības ietvaros, gan juridiska persona, kas piedāvā patērētājiem preces vai pakalpojumus nolūkos, kas saistīti ar tās komercedarbību, darījumdarbību, amatniecisko darbību vai profesiju. Savukārt personas, kas izmanto tiešsaistes saskarni, proti, programmatūru, tīmekļa vietni vai tās daļu, un lietojumprogrammas, piemēram, mobilās lietotnes, lai patērētājiem piedāvātu preces vai pakalpojumus komercedarbības nolūkos, ir korporatīvo tīmekļa vietņu lietotājas Regulas izpratnē.

SŪDZĪBU UN STRĪDU RISINĀŠANA

MEDIĀCIJA

Regulā tiešsaistes pakalpojumu sniedzējam paredzēts pienākums izveidot iekšējo sūdzību izskatīšanas sistēmu, kā arī lietošanas noteikumos norādīt mediatorus, ko iespējams iesaistīt strīdu risināšanā, lai panāktu izlīgumu ārpustes kārtībā. Mediatoriem jābūt neatkarīgiem un pieejamiem, tostarp cenu ziņā, un jāspēj sniegt mediācijas pakalpojumi valodā, kādā ir noteikumi, kas reglamentē līgumattiecības starp tiešsaistes starpniecības pakalpojumu sniedzēju un konkrēto komerciālo lietotāju. Turklat Regulā valstīm, ņemot vērā

strīdu pārrobežu raksturu, rekomendēts sekmēt specializēto mediatoru pakalpojumu izveidi.

UZRAUDZĪBA LATVIJĀ

Atbilstoši Likuma grozījumiem Latvijā tiešsaistes starpniecības platformu pakalpojumu sniedzējus uzraudzīšā iestāde ir PTAC, kas kontrolē, vai tiešsaistes platformu starpniecības pakalpojumu sniedzēji ievēro Regulas prasības.

PTAC veic uzraudzību gan pēc savas iniciatīvas, gan pamatojoties uz komerciālā vai korporatīvā tīmekļvietnes lietotāja iesniegumu. PTAC tiesīgs pieprasīt un saņemt uzraudzībai nepieciešamo informāciju u.c. pierādījumus no tiešsaistes starpniecības platformu pakalpojumu sniedzējiem vai lietotājiem, kā arī noteikt tiešsaistes starpniecības platformu pakalpojumu sniedzējiem pienākumu novērst pārkāpumus.

Tāpat PTAC tiešsaistes starpniecību platformu pakalpojumu sniedzējiem tiesīgs piemērot soda naudu, ja konstatētais pārkāpums ir būtisks vai radījis komerciālajam vai korporatīvo tīmekļvietņu lietotājam materiālus zaudējumus, kas nav atlīdzināti, kā arī tad, ja pārkāpums ir atkārtots. PTAC viena administratīvā procesa ietvaros drīkst gan pieprasīt, lai tiešsaistes starpniecību platformu pakalpojumu sniedzējs novērš Regulas prasību pārkāpumu, gan arī piemērot soda naudu. Līdzīgi noteikumi paredzēti, piemēram, Reklāmas likumā un Negodīgas komerceprakses aizlieguma likumā.

Maksimālais piemērojamais soda naudas apmērs ir 14 tūkst. eiro. Ja tiešsaistes starpniecību platformu pakalpojumu sniedzējam noteiktie pienākumi nav izpildīti labprātīgi, veicot lēmuma piespiedu izpildi, PTAC var piemērot piespiedu naudu ne vairāk kā 2800 euro apmērā vienā reizē.

KOLEKTĪVA INTEREŠU PARSTĀVĪBA

Likumā paredzēts izveidot jaunu reģistru, kurā ietvertas Latvijā reģistrētas biedrības un nodibinājumi, kas

*Komersantu un
saimnieciskās darbības
veicēju atkarība no
tiešsaistes platformu
starpniecības pakalpojumu
sniedzējiem rada draudus,
ka tiešsaistes platformu
pakalpojumu sniedzēji
var vienpusēji noteikt
tirdzniecības noteikumus
un rīkoties pretēji godīgai
darījumu praksei.*

KĀ MAINĪJUŠIES IEDZĪVOTĀJU PĀRTIKAS IEGĀDES PARADUMI 2020. GADĀ?

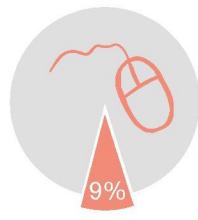
iedzīvotāju retāk dodas uz tirdzniecības vietām un vairāk plāno iepirkumus

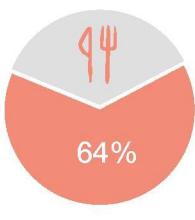
senioru vecumā no 64 gadiem ievērojami samazinājuši veikalu apmeklēšanas biežumu

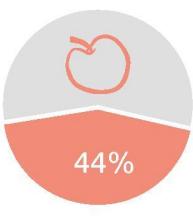
iedzīvotāju izvēlas iepirkties mazos veikalos, nevis lielveikalui kēdēs

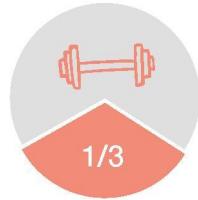
vairāk izmanto pārtikas produktu iegādi internetā, piegādi mājās

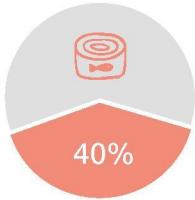
biežāk gatavo ēdienu mājās

vairāk uzmanības velta veselīgam uzturam

retāk iegādājas produktus, kas nav pirmās nepieciešamības

iedzīvotāju biežāk pērk produktus ar ilgāku uzglabāšanas termiņu

tiesīgi pārstāvēt komerciālo un korporatīvo tīmekļvietņu lietotāju intereses, tostarp celt prasību tiesā. Likumā lietotie jēdzieni "biedrība" vai "nodibinājums" saturiski atbilst Regulā ietverajiem jēdzieniem "organizācija" vai "apvienība". Latvijā organizāciju un apvienību tiesiskais statuss ir biedrība vai nodibinājums atbilstoši Biedrību un nodibinājumu likumam.

Komerciālo lietotāju vai korporatīvo tīmekļvietņu lietotāju interešu pārstāvības reģistrā iekļaujamas bezpelناس neatkarīgas biedrības vai nodibinājumi, ko neietekmē trešo personu nodrošināts finansējums, īpaši tiešsaistes starpniecības pakalpojumu sniedzēju finansējums, un kuri darbojas komerciālo vai korporatīvo tīmekļa vietņu lietotāju grupas kopīgās interesēs. Prasībām atbilstošās biedrības un nodibinājumi var brīvprātīgi pieteikties Ekonomikas ministrijā, kas atbildīga par reģistra uzturēšanu. Lai biedrību vai nodibinājumu iekļautu reģistrā, tam ministrijai jāiesniedz ie-sniegums ar apliecinājumu par atbilstību minētajām Regulas prasībām.

Likumā biedrībām un nodibinājumiem paredzētas tiesības brīvprātīgi izvēlēties pārstāvēt komerciālo vai korporatīvo tīmekļvietņu lietotāju tiesvedībā. Tas ir jauns pārstāvības mehānisms Latvijas civilprocesā, kam vajadzētu atvieglot komersantu iespējas vērsties pret platformām, kuras piemēro neatbilstošus noteikumus.

KOPSAVILKUMS

Grozījumi Likumā veicinās godīgu darījumu praksi tiešsaistes starpniecības platformu pakalpojumu sfērā, kā arī ieviesīs pieejamus mehānismus komersantu un saimnieciskās darbības veicēju interešu aizsardzībai. Līdz šim Latvijā nebija tiesiskā regulējuma, kurā paredzēta specifiska tiešsaistes starpniecības platformu pakalpojumu sniedzēju uzraudzība, kā arī papildus parastajiem tiesību aizsardzības līdzekļiem nebija efektīvu iespēju, kā komersanti vai korporatīvo tīmekļvietņu lietotāji varētu vērsties tiesā pret starpniecības platformām.

Avots: Latvijas Lauksaimniecības universitātes pētījums "Vietējo lauksaimniecības un pārtikas piegādes kēžu pārstrukturēšana un to noturības nostiprināšana krīzes un pēckrīzes apstākļos Latvijā", 2020. gada novembris